

STAPPENPLAN OM JE KINDEREN OP TE VOEDEN TOT 'GRAAGLEZERS'



'Het idee dat lezen gewoon fun is, hoor je te zelden op school'

1. VOORLEZEN, OOK ALS ZEER TE JONG (OF TE OUD) VOOR ZIJN

Experten zijn het er volmondig over eens: beginnen met voorlezen doe je best al zo vroeg mogelijk. "Het kan paradoxaal klinken, maar lezen begint al voordat een kind effectief letters kan herkennen, en ruim voor het eerste leerjaar", zegt Eline Decraene, doctoraatsonderzoeker aan de UGent gespecialiseerd in interactief lezen. "Want ook dan bouw je al een volwaardige woordenschat op. Bovendien: hoe groter de vroeg opgebouwde woordenschat en kennis via voorlezen, hoe makkelijker het begrijpend lezen later gaat."

Lezen op de schoot van je ouders, het is een bekende boutade. Maar voorlezen mag niet stoppen als kinderen zelf al kunnen lezen, zo zijn de experts het erover eens. Ook op latere leeftijd blijft het een gezellig moment van verbondenheid met je kind, én belangrijk in het proces van taalverwerving en sociaal-emotionele ontwikkeling. "Zelfs mijn vijftienjarige zoon vindt het nog steeds prettig om af en toe voorgelezen te worden", zegt tv-maker en fervent voorleesouder Dominique Van Malder. "Ik heb het altijd graag gedaan, en hij vond het leuk. Waarom zou je er op latere leeftijd mee ophouden?"

Daarbij zweert Van Malder bij het gebruik van verschillende stemregisters. "Dat werkt uitstekend. Als taalfan vind ik het leuk om spelenderwijs hun woordenschat uit te breiden."

Ook jeugdauter en 'Ketnet-held' Dempsey Hendrickx gebruikt allerlei tactieken om het voorlezen leuker en avontuurlijker te maken. "Ik maak soms een kampje met een doek eromheen, en breng bij mijn dochter een verhaal met wisselende stemmetjes. Het mag geen passief gebeuren zijn."

"Boeken brachten me zelf een wereld binnen die ik niet kende. De eerste keer dat ik *De gebroeders Leeuwenhart* van Astrid Lindgren las, vergeet ik nooit. Maar het boek is later nog rijker en meerlagiger geworden, alsof ik een lasagne-structuur ontdekte. Toen ik het aan mijn zoon voorlas, stuitte ik op thema's die ik destijds niet eens begreep, zoals de dood."

2. ZIEN LEZEN DOET LEZEN

Nog een bekend adagium waarvan het belang niet genoeg onderstreept kan worden: zien lezen doet lezen. Inclusief de zichtbare aanwezigheid van boeken op je salontafel. "Een positieve leescultuur is essentieel", weet Decraene. "Maar natuurlijk moet je het er ook niet inrammen. En wanneer je als ouder zelf continu op je smartphone zit, dan merken kinderen dat ook. Dan geef je hen impliciet de boodschap dat het allemaal niet zó bijster belangrijk is."

Kathleen Van Steenwinkel van kinderboekhandel Pardoes noemt het knusse, intimistische leesritueel een rustmoment, dat verbindend en verwarmend werkt: "Via een boek kun je werkelijk alles aansnijden: wat maakte die dag indruk op je? Praten over pesten op school, misbegrepen worden, een echtscheiding... gaat zo iets makkelijker."

Samen lezen is volgens haar ideaaliter een ingebouwde routine. Zelfs een leeskwartiertje kan al wonderen doen. Van Steenwinkel: "Lezen is meer dan zomaar tekst decoderen, het is een attitude die je je eigen moet maken."

Het is Jeugdboekenmaand en dus halen bibliotheken en scholen weer alles uit de kast om kinderen van het scherm naar het boek te lokken. Maar hoe krijg je je kind ook thuis (vrijwillig) aan het lezen? Een routepad in zes stappen, om kinderen tot levenslange boekenwormen om te smeden.

Tekst DIRK LEYMAN / illustratie DIONNE KITCHING



3. BOEKEN VANUIT VERSCHILLENDE HOEKEN

Over jonge lezers heerst niet bepaald een hoerastemming. Overvloedig internationaal onderzoek sloeg al vaker alarm over het afnemende concentratievermogen bij kinderen en jongeren. Afleiding door de smartphone en snelle (ontspannings) impulsen van buitenaf, de pijnpunten zijn bekend.

“Toch wist men bijvoorbeeld op scholen in Ierland wel de leeszin weer aan te zwengelen”, zegt Tine Kuypers van Iedereen Leest. “Soms wordt er soelaas gezocht in *gamification* en storytelling om het lezen behapbaar te maken. Sociale media kunnen daarin een partner zijn in plaats van een boeman.”

Des te belangrijker is het in elk geval om de interesses van het kind zelf als vertrekpunt te nemen. Motivatiepsycholoog Maarten Vansteenkiste (UGent) stelt zelfs dat leerlingen zes keer vaker lezen met een ‘autonome’ leesmotivatie dan met een gecontroleerde. “Uit zichzelf leggen ze de lat hoger en houden ze makkelijker vol als het lastig wordt.”

De motivatieprof gelooft ook sterk in het elkaar stimuleren, bijvoorbeeld via de klasbibliotheek. “Wie is hun favoriete personage? Waarom houden ze van een bepaald boek? Het is toewerken naar een soort leesclubgevoel.

“Er is ook het fenomeen van de zogenaomde leeslolly, waarbij kinderen elkaar stimuleren via een ‘stempelkaart’ en de leerkracht het kind een beloning in het vooruitzicht stelt. Gevolg: ze lezen vaak te weinig uitdagende boeken of te dunne boeken. (*lacht*) Gewoon om de kortste weg naar de beloning te versieren. Dus daar kijk je beter mee uit.”

4. ELKE TAAL TELT MEE

Tom Waes benadrukte het langdurige effect van pril leesgenot laatst nog in *De afspraak*: “Boeken uit mijn kindertijd, gehaald uit de bibliotheek, bepaalden mijn drang naar avonturen.”

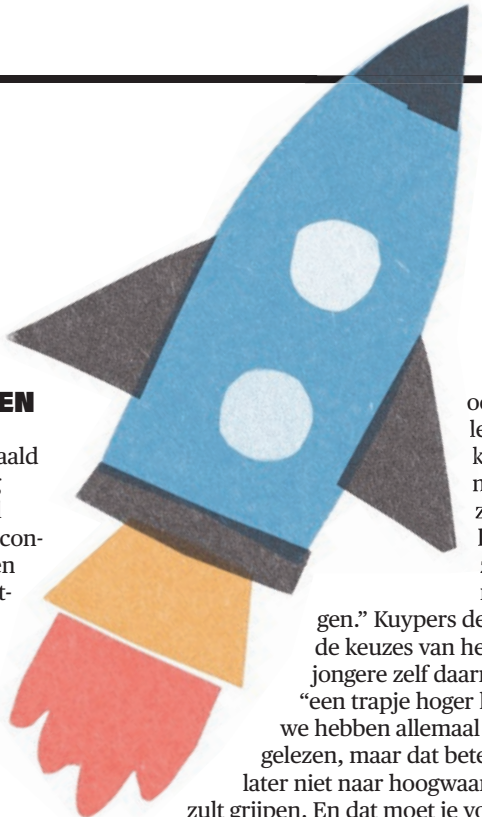
In de praktijk ziet Van Steenkiste helaas dat de sociale kloof tussen wie wel en niet kan lezen groter wordt. “Daarbovenop komt dat sommige kinderen toch een grotere drempel voelen om naar de bib te gaan. Anderstalige ouders beseffen niet altijd dat het lidmaatschap gratis is of dat de gevreesde boetes voor te laat inleveren stilaan verdwijnen.”

Ook Decraene wijst erop dat meer talige gezinnen extra obstakels onder vinden bij het voorlezen. Zij krijgen vaak het signaal dat Nederlands belangrijker is. Daarom laten anderstalige ouders het voorlezen weleens vallen, uit angst om fouten te maken.

“We moeten vermijden dat meertalige ouders het gevoel krijgen dat ze iets verkeerd doen wanneer ze in hun thuistaal voorlezen. Lezen in een taal die comfortabel aanvoelt, leidt tot rijker en spontaner vertellen. Dat is vaak waardevoller dan voorlezen in een taal die nog niet goed wordt beheerst. In ieder geval is geletterdheid in de thuisomgeving essentieel. Uit onderzoek blijkt dat een goed ontwikkelde thuistaal er vervolgens voor zorgt dat kinderen het Nederlands beter oppikken.”

5. LANGZAAM OPSTAPPEN NAAR LITERATUUR

De Vlaamse jeugdliteratuur bereikt een hoog niveau, maar wie kan het immense aanbod - van Bart Moeyaert tot Ingrid Godon - filteren? Vanzelfsprekend ligt daar een toeleidingstaak voor zowel boekhandelaren, recensenten, leraren als bibliotheken met een fijn afgestelde radar. “Daarnaast vullen sites als Boekenzoeker, GoodReads en algoritmes de impact van referentiefiguren aan”, zegt Tine Kuypers.



“Maar we zien ook dat er soms leraren voor de klas staan die zelf niet zo graag lezen. Het is natuurlijk belangrijk om zélf je enthousiasme over te dra-

gen.” Kuypers denkt dat je vanuit de keuzes van het kind of de jongere zelf daarna langzaam “een trapje hoger kunt gaan”. “Kijk, we hebben allemaal ooit lichte pulp gelezen, maar dat betekent niet dat je later niet naar hoogwaardiger boeken zult grijpen. En dat moet je voorzichtig stimuleren. Toch is er niets mis met strips.”

Dominique Van Malder vindt dat we ‘lezen’ en de ‘juiste boeken’ niet te fetisjistisch moeten interpreteren. “Het draait om verhalen, in welke vorm ze ook bij het kind terecht komen, via (voor)lezen, taalspelletjes, geluidsdragers, radio, Instagram, theater... Er wordt veel gemopperd over de kortere concentratiebogen bij jongeren, maar het gaat erom hun fantasie open te breken in deze heftige, koude tijden.”

Ook volgens Dempsey Hendrickx is het beter om kinderen gewoon zelf van alles te laten ontdekken. “Uiteindelijk is dat waar taal en lezen voor staan: plezier. Het idee dat lezen ook gewoon fun is, hoor je te zelden op school. Gaat het om presteren of om het lezen van dikke boeken? Nee, het draait om wat je leuk vindt en wat je inspireert, de fantasie prikkelen.

“Vandaar dat ik in mijn boeken de vaste regeltjes op de slof neem. Ik hoor weleens dat ze een doelgroep bereiken die niet graag leest, en dat is prima. Ik speel in *Vuilwassenen* ook met chaos en lettertypes.”

6. ZO WORDT EEN BOEKENKIND OOK EEN LEVENSLANGE LEZER

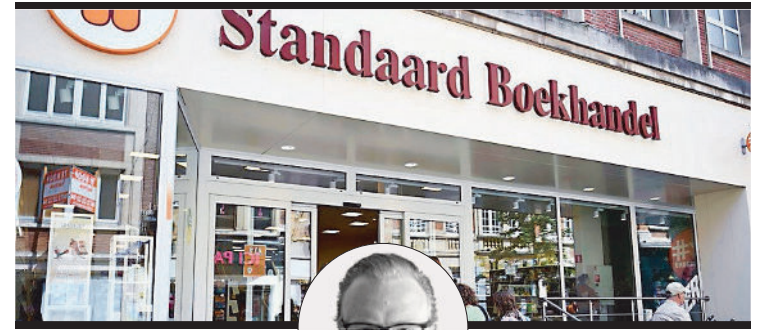
Een garantie is er nooit, bij lezen krijg je ten slotte geen waterdichte verzekeringspolis. Maar wie een stevige leesrugzak heeft, maakt natuurlijk meer kans om voorgoed een boekenwurm te blijven.

Rond het twaalfde levensjaar loopt het helaas vaak mis met het lezen. “Het begin van de puberteit is een kantelmoment”, zegt Kuypers. “Er is een leesdip bij de overgang naar het middelbaar. Een andere leeromgeving en de ontwikkeling van het puberbrein helpen daar ook niet bij. Vreemd genoeg zijn er ook minder boeken beschikbaar voor de doelgroep tussen twaalf en veertien jaar. Maar je hoeft echt niet te wanhopen als je tiener even in andere dingen geïnteresseerd is.”

Kinder- en jeugdpsychiater Winny Ang (UA), die zelf ook auteur is, voegt toe: “Bijna logisch dat jongeren zich afzetten en even andere horizons willen verkennen. Maar het is hoopgevend dat het aandeel youngadultboeken sterk is gestegen. Zeker tijdens de adolescentie is het samenlezen met leeftijdsgenoten en het delen van individuele ervaringen binnen je peers een mooi concept. Bij de school van onze kinderen bestond een soort Dead Poets Society, dat spreekt tot de verbeelding.”

Soms blijkt het ook een kwestie van timing. Wie het juiste boek op het juiste moment in handen krijgt, kan alsnog een verslaafde lezer worden. Dat merkte Hendrickx ook toen zijn dochter rond haar tiende een moeilijker moment had. “Ik bleef speuren naar wat ze wel interessant vond. Zo raakte ze verslingerd aan een tijdschrift als *National Geographic Junior*. Zelf had ik ook periodes waarin ik boeken terzijde liet liggen, maar dat kwam later terug. Als de basis er maar is.”

Winny Ang serveert nog deze doordenker: “Kinderen hebben spiegels nodig om zichzelf te leren herkennen. Maar ook ramen die zicht geven op andere manieren van leven, perspectieven en horizons, zodat ze zelf hun verhaal weer in handen nemen.”



‘Verfilm een boek en je hebt geheid een kaskraker in handen’

Deze week: Kevin Valgaeren van Standaard Boekhandel in Leuven.

Wat doet het goed bij jullie?

“Heel veel non-fictie, met op kop *Absolute democratie* van Ilya Leonard Pfeijffer. Je zou denken dat iedereen die stukken al in de krant gelezen zou hebben, maar blijkbaar willen mensen ze ook in de boekenkast hebben staan. Dat Pfeijffer een paar keer in Leuven is geweest om promotie te maken, zal er ook wel niet vreemd aan zijn. Maar er is meer politiek. Met Bart De Wever en Guy Verhofstadt is dit dezer dagen echt wel een themaatje.

“Ons bestlopende fictiewerk vind je pas op drie in de top tien, de nieuwe van Mélissa Da Costa, die een vrij unieke plek bekleedt in de literatuur: toegankelijk, maar toch dat tikkeltje ambitieuzer dan Corina Bomann of Lucinda Riley.”

Ziet u trends in de verkoop?

“Verfilm een boek en je hebt geheid een kaskraker in handen. Dat geldt voor *Hamnet*, maar nog meer voor *Wuthering Heights*. Voor zover ik weet is die roman altijd leverbaar geweest, behalve nu. De drukker kan niet volgen, waardoor ik allerhande edities ben gaan opkopen om onze klanten niet te moeten teleurstellen. Iedereen wil het lezen, maar ik vrees dat velen toch wat teleurgesteld zullen zijn. *Wuthering Heights* is immers niet makkelijk. In de films krijg je een rechtlijnig verhaal verteld vanuit een en hetzelfde standpunt. Het boek bestaat echter uit heel veel verschillende getuigenissen van personages die hun kijk op de zaak geven, waarna de lezer zelf de puzzel moet leggen.”

Van welk boek had u meer verwacht?

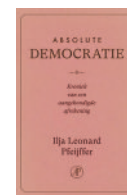
“We hadden stevig ingezet op Julian Barnes’ *Vertrek(punt)*. Ik zou liegen als ik zei dat die niet goed verkoopt, maar een boek dat aangekondigd wordt als het allerlaatste van een van de grootste Engelse schrijvers van zijn generatie zou een klapper moeten geven, en dat heeft het niet gedaan.”

Naar welk boek kijkt u uit?

“Ik ben een groot jazzliefhebber en zowel Haruki Murakami als Geoff Dyer komt dit voorjaar met werk over dat muziekgenre. De eerste schreef *Jazzportretten*, waarin hij meer dan vijftig artiesten en hun muziek neerzet, terwijl de tweede zich tot een stuk of negen beperkt in *But Beautiful*, dat al sinds zijn oorspronkelijke publicatie in 1991 ‘misschien wel het beste jazzboek van de hele wereld’ wordt genoemd.” (MV)

TOP 10

Bestverkochte boeken bij Standaard Boekhandel, Rector De Somerplein 5, Leuven.



1. Ilya Leonard Pfeijffer
Absolute democratie



2. Bart De Wever
Over welvaart



3. Mélissa Da Costa
Als dromen fluisteren

4. Séverine Van De Voorde

100+ lifehacks voor een eenvoudiger leven met ADHD

5. Dirk De Wachter

Wachten, een levenshouding

6. Guy Verhofstadt

De burger in opstand

7. M.J. Arlidge

De grootste fout

8. Maggie O'Farrell

Hamnet

9. Pieter Slegers

De kwaliteitsbelegger

10. Corina Bomann

Verlangen naar vrijheid